

Nr 111.

Ankom till riksdagens kansli den 15 april 1939 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1939/40 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 93, sid. 188 och 189 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1939) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, till Gemensamma universitetsändamål: Stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet beräkna för budgetåret 1939/40 ett reservationsanslag av 220,700 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i samma proposition under kapitalbudgeten såsom kapitalinvestering under rubriken Statens utlåningsfonder (bilaga 6 punkterna 14 och 15 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, för budgetåret 1939/40 beräkna dels till statens lånefond för universitetsstudier ett reservationsanslag av 150,000 kronor, dels ock till studielånefonden ett reservationsanslag av 120,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 20 januari 1939 dagtecknad proposition (nr 61), under återopande av vid sistnämnda proposition fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels till Gemensamma universitetsändamål: Stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 220,700 kronor;

dels till Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre juridiska studier vid universiteten i Uppsala och Lund under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av 10,000 kronor;

dels besluta att en särskild fond, benämnd Statens lånefond för universitetsstudier, skall inrättas, vilken fond skall förvaltas av statskontoret;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkta grunder utfärda ej mindre erforderliga bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur omförmälda fond, än även ändrade bestämmelser beträffande den nuvarande studielånefonden;

dels till Statens lånefond för universitetsstudier för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 140,000 kronor;

dels ock till Studielånefonden för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 120,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *G. Andrén m. fl.* (I: 232) och den andra inom andra kammaren av herr *V. Hedlund* i Östersund *m. fl.* (II: 360), vari hemstälts, att riksdagen till stipendier åt de studerande vid universiteten i Uppsala och Lund, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, Chalmers tekniska högskola, tandläkarinstitutet, farmaceutiska institutet, veterinärhögskolan, skogshögskolan och lantbrukshögskolan ävensom Stockholms och Göteborgs högskolor samt handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg måtte för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 209,500 kronor med föreskrift tillika att utdelningen av ifrågavarande stipendier skall omhänderhavas av ett centralt organ och stipendierna skola i mån av tillgång utdelas till förtjänta sökande oavsett vid vilken akademisk bildningsanstalt, de ämna bedriva studier;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *S. Linderot* (I: 233) och den andra inom andra kammaren av herr *K. E. Senander* (II: 361), vari hemstälts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 61 måtte besluta, 1:o att tillämpningsområdet för de i propositionen föreslagna åtgärderna utsträcket till att omfatta alla statliga och statsunderstödda högskolor; 2:o att stipendierna skola tillkomma även obemedlade studerande med hem å ort där studierna bedrivs; samt 3:o att stipendier motsvarande kostnaderna för kurs- och laborationsavgifter måtte kunna tilldelas obemedlade studerande;

dels en inom andra kammaren av herr *C. Lindskog* väckt motion (II: 359), vari hemstälts, att riksdagen vid bifall till den kungl. propositionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter vederbörlig utredning till 1940 års riksdag framlägger förslag, att studenterna även vid Stockholms och Göteborgs högskolor må, efter enahanda grunder och i rättvis proportion, komma i åtnjutande av samma slags studiehjälp, som nu föreslagits beträffande Uppsala och Lunds universitet samt karolinska institutet;

dels ock en inom första kammaren av herrar C. P. Wahlmark och G. Branting väckt motion (I:231), vari hemställts, 1:o) att riksdagen måtte besluta om inrättandet av en statens lånefond för studentbyggnader, 2:o) att riksdagen ville fastställa lånefondens belopp tills vidare till 500,000 kronor och slutligen 3:o) att reglemente för lånefonden fastställes i överensstämmelse med i motionen framlagt förslag.

Beträffande de till stöd för de motionsvis gjorda yrkandena anförda skälen hänvisas, i den mån desamma ej framgå av den nedan lämnade redogörelsen, till motionerna II:359—361 och I:231.

I riksstaten äro nu uppförda ett anslag å 6,200 kronor till Uppsala universitet: Stipendier åt studerande och ett anslag å 4,900 kronor till Lunds universitet: Stipendier åt studerande. Dessa anslag, som alltså äro avsedda enbart för studerande vid de båda nu nämnda akademiska läroanstalterna, disponeras till smärre kontantstipendier. Något motsvarande anslag är icke uppfört för karolinska institutet.

Från och med år 1918 har riksdagen årligen anvisat medel till lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter, såväl vid universiteten och karolinska institutet som andra anstalter. Vid utgången av budgetåret 1937/38 uppgick studielånefonden, vilken benämning fonden haft från och med budgetåret 1932/33, till omkring 3,750,000 kronor. De medel, som av riksdagen åren 1918—38 anvisats för studielån, uppgå till sammanlagt 3,851,000 kronor, därav för budgetåret 1938/39 120,000 kronor.

Enligt gällande reglemente för ifrågavarande studielån beviljas dylika till belopp av högst 1,500 kronor för varje gång men må, när särskilda omständigheter därtill föranleda, kunna i undantagsfall överstiga detta belopp.

Kostnaderna för den nämnd, som handlägger ärenden rörande ifrågavarande lån, hava under senare år bestritts med ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln härför anvisat anslag, som för budgetåret 1938/39 är i riksstaten uppfört med 7,200 kronor. Till ersättning åt postverket för dess bestyr med studielånen är därjämte under samma huvudtitel uppfört ett särskilt förslagsanslag om för närvarande 3,200 kronor.

Kungl. Maj:t bemyndigade den 5 februari 1937 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla särskilda *sakkunniga* för att inom departementet verkställa utredning och avgiva förslag angående understöd i form av fria bostäder och fri kost åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet. De sakkunniga, som bemyndigats att i utredningen också upptaga vissa spörsmål angående förbättrade kreditförhållanden för de studerande vid vederbörande läroanstalter, hava den 10 december 1937 avgivit betänkande med utredning och

förslag angående understöd i form av fria bostäder och fri kost åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet (statens offentliga utredningar 1937: 44).

Över betänkandet hava yttranden avgivits av *skolöverstyrelsen*, *nämnden för statens studielån*, *statskontoret* samt *kanslern för rikets universitet*, som jämväl hört vederbörande universitetsmyndigheter.

Härjämte hava Stockholms studentkårer inkommit till Kungl. Maj:t med en den 8 oktober 1938 dagtecknad framställning i ämnet.

De sakkunnigas förslag.

De sakkunniga hava föreslagit, *att* statsstipendier i form av fri bostad och fri kost inrättas vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet i överensstämmelse med av de sakkunniga framlagda riktlinjer samt att för ändamålet anvisas ett årligt anslag å 300,000 kronor, *att* ett årligt anslag anvisas å tills vidare 4,000 kronor till vardera av utav de sakkunniga föreslagna statsstipendienämnder vid universiteten i Uppsala och Lund samt å 1,500 kronor till en motsvarande stipendienämnd vid karolinska institutet till bestridande av nämndernas arvoden och övriga utgifter, *att* ett belopp av 500,000 kronor anvisas såsom grundanslag till en statens lånefond för studentbyggnader, *att* ett belopp av 200,000 kronor anvisas såsom grundanslag till en statens lånefond för universitetsstudier, *samt att* de förutnämnda i riksstaten uppförda anslagen till stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund å respektive 6,200 kronor och 4,900 kronor efter inrättandet av statsstipendier i form av fri bostad och fri kost användas till bokstipendier.

Beträffande de sakkunnigas förslag inhämtas av propositionen nr 61/1939 i huvudsak följande:

Statsstipendier i form av fria bostäder och fri kost. Den lämpligaste formen för statens understöd till akademiska studier åt begåvade, obemedlade studerande ansåge de sakkunniga vara inrättandet av nya stipendier. För att dessa skulle betyda en verkligt effektiv hjälp fordrades emellertid, att de bleve både många och stora samt utginge under en avsevärd del av studietiden. Vidare uppstode frågan, huruvida stipendiebeloppen borde utbetalas kontant eller utgå i naturaförmåner, d. v. s. i första hand husrum och kost samt eventuellt kurslitteratur. Den senare stipendieformen syntes äga betydande fördelar framför kontantförfarandet. Om understödet utginge i form av fri bostad och fri kost, förelåge fullgod garanti för att det användes till täckande av de nödvändigaste och samtidigt mest betungande utgifterna. Kostnaderna för mat och rum för de studerande beräknades till i genomsnitt 1,000 kronor per läsår. Dessa ofrånkomliga utgifter för vistelsen vid universitetet eller högskolan vore givetvis särskilt höga och kännbara för det övervägande flertal av de studerande, som ej åtnjöte förmånen att kunna bo i hemmet under studietiden, och dylika naturastipendier skulle därför i viss mån utjämna de rent geo-

grafiska förutsättningarna för akademiska studier. Därjämte skulle den fördelen vinnas, att de studerande, som ansåges förtjänta av speciell hjälp från statens sida, garanterades en fullt tillfredsställande levnadsstandard under de i alla avseenden betydelsefulla studieåren. För närvarande vore många fattiga studenter av ekonomiska skäl hänvisade till en kosthållning och en bostad, som endast motsvarade mycket anspråkslösa krav i fråga om hygien och standard i övrigt. Därjämte skulle fri bostad och kost under terminerna utan tvivel även bidra till att stipendiaterna utsträckte sin årliga vistelse vid läroanstalten, vilket i sin tur skulle medföra en förkortning av den totala studietiden.

Behörighetskrav. Behöriga att erhålla dylika statsstipendier i form av fri bostad och fri kost borde endast vara sådana studerande, som dels vore utmärkt begåvade och väl skickade för de levnadsbanor, som krävde akademiska studier, och dels saknade möjlighet att bekosta sin utbildning med egna medel eller genom hjälp från föräldrar.

Eftersom stipendierna ej kunde tänkas utgå under hela studietiden och ej heller förslå till samtliga utgifter under tiden för innehavet, måste det förutses, att de ifrågakommande studerandena i regel även måste ådraga sig viss skuldsättning. För att amorteringen av lånen ej skulle inträda under eller ens omedelbart efter studietiden, borde skuldsättningen i största möjliga mån begränsas till den senare delen av vistelsen vid universitetet eller högskolan. I stället borde naturstipendierna utgå under de första studieåren, och rätten till innehav av stipendium borde därför förbehållas de studerande, vilkas närvaro vid läroanstalten i fråga ännu ej överskridit en fastställd maximitid, förslagsvis fyra terminer. Dock borde studerande, vilkas ekonomiska förhållanden genom faderns död eller andra mellankommande omständigheter kommit i ett avsevärt sämre läge än tidigare, kunna ifrågakomma till erhållande av stipendium även något senare under studietiden. Genom denna anordning skulle bostads- och koststipendierna på ett lyckligt sätt komplettera magnatstipendierna, som i stor utsträckning utdelades efter ådagalagda studiemeriter och alltså i regel senare under studietiden. Även lånemöjligheterna vore under nuvarande förhållanden relativt begränsade under de tidigaste studieåren, innan den lånesökande kunde prestera den säkerhet, som läge i avlagda tentamina och examina.

De sakkunniga ansåge det rent av synnerligen önskvärt, att stipendierna i regel utginge redan från början av de akademiska studierna och alltså finge sökas av studerande, som ännu ej vunnit inträde vid någon av de berörda läroanstalterna. Först genom denna möjlighet till ansökan och tilldelning av stipendium redan vid slutet av gymnasievistelsen skulle vägen till den högre undervisningen öppnas för en del begåvningar, som nu av ekonomiska skäl tvingades att avbryta sin utbildning med studentexamen. Samtidigt eliminerades, såsom ovan framhållits, risken för att stipendierna skulle medföra en icke önskad ökning av antalet universitetsstuderande.

De lokala stipendienämnderna. Vad bedömningen av ansökningarna och utdelningen av stipendierna beträffade, hade de sakkunniga diskuterat olika alternativ. En för de båda universiteten och karolinska institutet gemensam nämnd, vars arbetsuppgifter i stort sett skulle bli likartade med den existerande studielånenämndens, skulle erbjuda den fördelen, att en avvägning kunde ske mellan samtliga kompetenta sökande. Men ur andra synpunkter vore tvivelsutan inrättandet av en nämnd för vardera av de tre

läroanstalterna avgjort att föredraga. Dessa nämnder kunde jämte prövingen av de inkomna ansökningarna och tillsättandet av stipendiaterna även handhava en mängd frågor av praktisk art, som bleve en nödvändig följd av själva stipendieformen. Dit hörde främst bestämmandet av det sätt, på vilket förmedlingen av naturaförmånerna borde ske, vilket i praktiken närmast torde komma att innebära en fördelning av stipendiaterna på lämpliga av nämnden godkända matställen och bostäder, vidare utövan- det av en viss kontroll över stipendiaternas studieprestationer och upp- förande samt samarbete med övriga stipendieutdelande organ vid läroan- stalten i fråga. Detta samarbete borde omfatta samtliga de organ, som för- valtade och utdelade stipendier, och åsyfta en samlad överblick över hela det lokala stipendieväsendet. I mån av behov borde samarbetet även ut- sträckas till kreditkassor och övriga institutioner, som beviljade studie- kredit.

Då det vore av största vikt, att de lokala stipendienämnderna represen- terade en så allsidig erfarenhet som möjligt, borde de sammansättas av representanter för såväl universitetet eller institutet som de studerande. Stipendienämnderna borde ej vara större än att de kunde arbeta smidigt och effektivt, och de sakkunniga föresloge därför, att varje nämnd skulle bestå av fem ordinarie ledamöter. Av dessa utsåges en, som tillika skulle fungera såsom nämndens ordförande, av universitetskanslern, två av det större akademiska konsistoriet, respektive karolinska institutets lärarkol- legium, samt två av studentkåren, respektive medicinska föreningen. På enahanda sätt utsåges lika många ersättare, vilka deltog i nämndens ar- bete vid ordinarie ledamots förfall.

Ansökningsförfarandet. De sakkunniga hade ansett sig böra förorda följande ansökningsförfarande. Ansökan ställdes till statsstipendienämnden vid den läroanstalt, där sökanden vore inskriven eller ämnade söka inträde. Sökande, som ännu ej avlagt studentexamen, inlämnade sin ansökan till rektorsämbetet vid den skola, där han åtnjöte undervisning, varefter inkomna ansökningar granskades av kollegiet eller av detta ut- sedda delegerade. Efter denna granskning översändes ansökningarna, försedda med kollegiets eller dess delegerades yttrande, genom rektors försorg till respektive stipendienämnder. Övriga sökande ingåve sina ansökningar direkt till de lokala statsstipendienämnderna.

Önskvärt vore, att stipendiaterna kunde utses i god tid före vårterminens slut och ansökningstiden utgå någon gång under förra hälften av samma termin. De sakkunniga föresloge därför, att stipendierna av ecklesiastik- departementet kungjordes till ansökning under december månad närmast före det läsår ansökan avsåge. Samtliga ansökningar skulle vara statssti- pendienämnderna tillhanda före utgången av februari, men sökande, som ännu ej avlagt studentexamen, skulle till rektor ingiva sin ansökan redan före den 1 februari. Ansökan från studerande, som redan vore inskriven vid vederbörande läroanstalt, remitterades i och för yttrande till seniorskolle- giet eller stipendienämnden inom den nation sökanden tillhörde, respektive medicinska föreningens styrelse, och i förekommande fall kunde dylikt yt- rande även inhämtas från akademisk lärare, vars undervisning sökanden åtnjutit eller alltjämt åtnjöte.

Stipendienämnderna skulle företaga den ordinarie utdelningen före april månads utgång.

Om alltså nämnda data fastställdes för ingivandet av ansökningar och

fördelningen av stipendierna, medförde detta visserligen, att hänsyn ej kunde tagas till studentexamensbetyget för de sökande, som ännu ej avslutat gymnasiestudierna. Detta torde dock näppeligen innebära några avsevärda nackdelar, när senaste terminsbetyg torde vara tillfyllest vid bedömandet av kunskapsgraden hos den kategori av studerande, för vilken dessa stipendier vore avsedda.

En något allvarligare olägenhet bestode däri, att de studerande, som avlade studentexamen som privatister vid vårterminens slut, ej kunde ifrågakomma vid den ordinarie utdelningen, när den muntliga prövningen inför examensnämnden i regel ägde rum först i juni. Det gällde dock härvid en relativt liten grupp: antalet godkända examina hade för vart och ett av läsåren 1927/28—1936/37 varit 78, 92, 55, 59, 66, 80, 90, 101, 105 och 107 respektive. Huru stor del av dessa privatister, som sedermera fortsatt sina studier vid universiteten och karolinska institutet, framginge ej av inskrivningsmatriklarna, men antalet torde ej vara särdeles stort. Det syntes likväl rimligt att bereda dessa studerande möjlighet att redan under första läsåret kunna ifrågakomma till erhållande av stipendium, och detta borde utan större olägenheter kunna ordnas med hjälp av disponibla överskottsmedel från föregående läsår.

Förmedlingen av naturaförmånerna. De sakkunniga ansåge sig icke böra generellt tillstyrka den möjlighet, som ur vissa synpunkter kunde tyckas ligga närmast till hands, nämligen att staten uppförde nybyggnader, avsedda till bostäder och matsalar åt de studerande. Ändamålsenligare syntes vara, att staten på lämpligt sätt understödde de företag, som startats eller komme att igångsättas av universiteten och högskolorna, studentorganisationerna eller andra för de studerande intresserade organ. I den utsträckning detta vore möjligt borde ett dylikt stöd givas formen av en direkt subvention, som bidroge till att avlasta en del av anläggnings- och eventuellt även driftkostnaderna för ifrågavarande företag.

I princip borde riktlinjerna för stipendienämndernas arbete överensstämma, och likaså borde de erbjuda naturaförmånerna så vitt möjligt vara likvärdiga på de olika orterna. Huvudsynpunkten borde vara att tillhandahålla stipendiaterna tillräcklig och närande kost i ändamålsenliga lokaler samt bostadsrum, som vore väl lämpade till studiearbete och i övrigt fullt tillfredsställande. För att erhålla garanti beträffande rummens och kostens beskaffenhet borde bostäder och matställen, dit stipendiater hänvisades, vara godkända av statsstipendienämnden och sedermera på lämpligt sätt underkastas en fortlöpande kontroll. Kosten borde, då möjlighet därtill funnes, efter stipendiatens fria val utgå med två eller tre mål om dagen.

Tiden för innehav av stipendium. Ehuru det för närvarande krävdes en mycket lång studietid för de akademiska examina, ansåge de sakkunniga det vara tillrådligt att tills vidare ej sätta maximitiden för innehav av stipendium högre än tre år, för vilken tid understödet dock ej borde utbetalas omedelbart utan endast för ett år i sänder. De sakkunniga funne det emellertid önskvärt, att detta maximum höjdes, så snart en förskjutning ägde rum, genom att antalet stipendier ökades eller antalet sökande eventuellt minskades.

Stipendieförmånerna borde givetvis i första hand utgå under de officiella

lästerminerna, vilka för universitetet och karolinska institutet omfattade tiden den 1 september—den 15 december och den 15 januari—den 31 maj. I fråga om bostad måste åtnjutandet av stipendieförmånen i regel vara bundet till denna tid. Då ersättningen för kost däremot mycket väl torde kunna och även böra utgå endast för det faktiska antalet av stipendiaten intagna måltider, syntes det vara rimligt, att frånvaro under termin med därav föranledda avdrag i kostförmånerna kunde kompenseras i det fall, att studierna fortsattes även under mellantermin. Beträffande såväl bostad som kost torde det alltså vara enklast och riktigast att stadga, att förmånerna finge utgå under en tid av högst åtta månader per år, varvid den fria kosten i förekommande fall kunde åtnjutas även under del av mellantermin.

Tilläggs- och övergångsbestämmelser. Eftersom närvarotiden under läsåret varierade för olika studerande, måste också de kontantbelopp, som motsvarade de åtnjutna förmånerna, bliva ganska växlande. Även om vid den ordinarie utdelningen i april utsåges så många stipendiat, som beräknades kunna åtnjuta kost och logi under åtta månader för det för året beviljade stipendiebeloppet, kunde det därför förutses, att överskottsmedel till ett på förhand obestämbar belopp komme att stå till stipendienämndens disposition. För den händelse någon av de utsedda stipendiaterna bleve förhindrad att under ifrågavarande läsår fortsätta sina studier, ökades detta belopp ytterligare. För att dessa medel ej skulle förbliva outnyttjade borde nämnden hava befogenhet att under läsåret företaga kompletterande utdelningar, dels till de privatister, som avlade sin studentexamen vid vårterminens slut och därför ej kunde ifrågakomma vid den ordinarie utdelningen, dels till andra studerande, som vore förtjänta och i behov av tillfälligt eller varaktigt understöd. I den mån nämnden så funne lämpligt, borde den även äga rätt att utdela ett begränsat antal delstipendier, som utginge antingen såsom fri bostad eller såsom fri kost. Genom en dylik uppmjukning av stipendieformen skulle klyftan mellan stipendiaterna och de kompetenta sökande, som ej kunnat tilldelas stipendium, i någon mån utjämnas.

Om stipendierna i regel komme att utgå under en tid av sex terminer, medförde detta, att ungefär en tredjedel av hela antalet stipendier varje år kunde tilldelas nya innehavare. Såsom en övergångsform för de två första åren föresloge de sakkunniga, att det beviljade anslaget disponerades så att maximitiden för innehav för omkring en tredjedel av de första stipendierna begränsades till ett år och för ytterligare ungefär en tredjedel till två år. De stipendiat, vilkas rätt till prolongation på detta sätt inskränktes, borde utses bland redan inskrivna studerande, vilka tillbragt förslagsvis högst sex terminer vid universitetet eller institutet. Genom denna anordning vunnas också den ej oväsentliga fördelen, att gränsen ej bleve så starkt känbar mellan de studerande, som påbörjade sina akademiska studier omedelbart före och efter inrättandet av de statliga naturstipendierna.

Stipendiemedlens fördelning mellan studieorterna borde enligt de sakkunniga bestämmas av studentantalet, de studerandes sociala och ekonomiska förhållanden, levnadskostnaderna på de olika studieorterna samt förefintligheten av andra former av stipendier. Efter en ingående undersökning av olika på frågan inverkan faktorer, beträffande vilken hänvisas till propositionen, hava de sakkunniga föreslagit, att av det totala stipendiebeloppet 50 procent skulle tillfalla Uppsala universitet, 40 procent Lunds universitet och 10 procent karolinska institutet.

Storleken av statens årliga bidrag. Efter hänsynstagande till relationen mellan den önskade effektiviteten av stipendieverksamheten och anslagsbeloppets storlek samt i viss mån efter jämförelse med omfattningen av statsstipendieverksamheten i andra länder, främst Danmark, föresloge de sakkunniga, att till bostads- och koststipendier åt obemedlade, begåvade studerande måtte årligen utgå ett anslag av statsmedel å 300,000 kronor, att tills vidare fördelas med 150,000 kronor till Uppsala universitet, 120,000 kronor till Lunds universitet och 30,000 kronor till karolinska institutet. Med hänsyn tagen till de i det föregående för respektive studieorter beräknade levnadskostnaderna skulle dessa belopp för närvarande motsvara fri bostad och fri kost under åtta månader för omkring 150 studerande i Uppsala, 136 i Lund och 27 i Stockholm.

Därjämte borde *statsstipendienämnderna* åtnjuta årliga anslag till arvodet och expenser, att tills vidare utgå med 4,000 kronor till vardera av statsstipendienämnderna vid universiteten i Uppsala och Lund samt med 1,500 kronor till statsstipendienämnden vid karolinska institutet.

Lånefond för studentbyggnader. Enligt de sakkunniga borde staten vida effektivare än hittills lämna sitt stöd åt den verksamhet, som åsyftade uppförande eller restaurering av byggnader, avsedda för studenter.

Såsom grundanslag för fonden föresloge de sakkunniga ett belopp av 500,000 kronor.

Lånefond för universitetsstudier. De sakkunniga erinra, att de årliga utgifterna per manlig studerande år 1930 uppgått till i genomsnitt 1,930 kronor vid Uppsala universitet, 1,745 kronor vid Lunds universitet och 2,710 kronor vid karolinska institutet. Om statsstipendier i form av fri bostad och fri kost inrättades i enlighet med de sakkunnigas förslag, kunde varje dylikt stipendium — under förutsättning att åtta månaders närvaro vid universitetet eller institutet — beräknas motsvara ett kontantbelopp av i runt tal 1,000 kronor i Uppsala, 880 kronor i Lund och 1,120 kronor i Stockholm. Trots att innehavarna av statsstipendier torde komma att helt eller åtminstone till övervägande del tillhöra den kategori av studerande, vars årsutgifter låge under medeltalet, återstode alltså även för dem att för studiernas finansiering anskaffa ytterligare medel till rätt betydande belopp. För flertalet måste detta ske genom upptagande av lån. Härav följde, att frågan om lånemöjligheterna bleve av betydelse redan för bedömandet av i vad mån statsstipendierna skulle fylla ändamålet att öppna studiebanan för helt medellösa studenter med utmärkt studiebegåvning. Dessutom vore det uppenbarligen av stor vikt att undersöka, huruvida något ytterligare kunde göras från det allmännas sida för begåvade och obemedlade studenter, som ej erhöles statsstipendier. De sakkunniga hade därför i detta sammanhang upptagit frågan om studiekrediten till prövning.

För den begåvade, fattige studenten funnes en, ehuru ringa, möjlighet att bli delaktig av statens räntefria studielån, som utlämnades utan borgen och med räntefrihet under studieåren samt låg ränta under amorteringstiden. Däremot vore möjligheterna att hos vissa bankföretag och

studentkreditkassor erhålla borgenslån med viss amorteringsfrihet numera jämförelsevis stora.

Vad statens studielån beträffade, vore den per år disponibla lånesumman alltför liten i förhållande till antalet sökande, vilket givetvis måste bereda studielånenämnden stora svårigheter vid upprättandet av förslag. Följden bleve, dels att endast en ringa del av de kompetenta sökande kunde komma i åtnjutande av lån, och dels att de beviljade lånebeloppen i regel icke försloge att täcka studiekostnaderna under ett år.

Den invändningen hade även riktats mot de nuvarande lånen, att ansökningsproceduren ur universitetsstudenternas synpunkt vore väl omständlig och utdelningen långsam. Lånen söktes redan i november månad året före det läsår, ansökan avsåge, och först ungefär ett halvår senare företoges den slutliga fördelningen. De studerande förklarade sig hava svårt att basera sin studieekonomi på en så osäker och relativt avlägsen lånemöjlighet, och många lånebehövande torde av denna orsak avstå från att insända ansökan för att i stället söka mindre förmånliga men säkrare lånekällor.

Som ett led i strävandena att göra statens stödverksamhet för studerande så effektiv som möjligt hade de sakkunniga ansett sig böra framlägga ett förslag till omläggning av statens räntefria studielån i den mån de berörde de studerande vid universiteten och karolinska institutet.

För de studerande vid dessa tre läroanstalter borde enligt de sakkunnigas mening inrättas en särskild »lånefond för universitetsstudier», samtidigt som dessa studerande undantoges från behörighet att erhålla lån ur den nuvarande studielånefonden. Dock syntes det ur praktisk synpunkt ändamålsenligt, att de, som redan tilldelats lån ur den senare fonden och vilkas förhållanden och behov sålunda redan prövats av den nuvarande studielånenämnden, bevarades vid möjligheten att erhålla eventuellt önskade fortsatta lån från sistnämnda fond. Då de sakkunniga förutsatte, att den nuvarande fondens kapital ej minskades, komme tydligen dess kapacitet att ökas, i den mån de grupper av studerande avsåges, som icke studerade vid universiteten eller karolinska institutet — ett i och för sig angeläget önskemål.

Utdelningen av lån ur den nya fonden borde handhavas av statsstipendienämnderna, varigenom en rationell samverkan kunde ernås mellan de olika grenarna av den statliga stödverksamheten. I övrigt borde reglerna angående denna studiekredit i huvudsak överensstämma med de bestämmelser, som gällde angående statens räntefria studielån.

Studielån ur den ifrågasatta fonden borde enligt de sakkunnigas mening kunna tilldelas icke blott begåvade studenter, som vore att hänföra till kategorien obemedlade, utan även — i mån av de av riksdagen beviljade medlens tillräcklighet — mindre bemedlade studerande med utpräglad studiebegåvning. Genom tillämpningen av dessa mildrade krav på medellöshet komme fonden att bliva till värdefull hjälp även för sådana studerande, som icke i första rummet kunde ifrågakomma till stipendier men som likväl icke kunde finansiera sina studier med egna medel.

Lån borde i regel beviljas till belopp av högst 1,500 kronor per år för studier vid universiteten i Uppsala och Lund samt — med hänsyn till de väsentligt högre studiekostnaderna i Stockholm — högst 2,000 kronor för studier vid karolinska institutet. Den, som tidigare innehåft statsstipendium och som sålunda prövats förtjänt av en studiehjälp, för vilken strängare förutsättningar uppställdes än för lån, borde icke, därest han

alltjämt med omsorg och framgång bedreve sina studier, vara utesluten från möjlighet att söka och erhålla lån. Även under tiden för innehav av statsstipendium borde studielån kunna utgå, dock endast till högst det belopp, som kunde beräknas erforderligt till täckande av andra årsutgifter än kostnaderna för bostad och kost.

Amorteringstiden syntes — med hänsyn till erfarenheterna från den nuvarande låneverksamheten, där ansökningarna om uppskov med återbetalningen varit synnerligen talrika — böra utsträckas till förslagsvis femton år. Förvaltningen av fonden borde handhavas av statskontoret och alla ekonomiska mellanhavanden med låntagarna ombesörjas av postverket, som för detta sitt bestyr borde åtnjuta ersättning efter samma grunder som gällde för de nuvarande studielånen.

Med beaktande av den hittillsvarande låneverksamhetens omfattning i den mån den berörde universiteten och karolinska institutet samt önskvärdheten av dennas utvidgning föresloge de sakkunniga, att första årets anslag till lånefonden för universitetsstudier måtte uppgå till 200,000 kronor. Då det övervägande flertalet låntagare torde önska och även visa sig förtjänta av fortsatta lån, syntes statens bidrag under andra året böra höjas till 400,000 kronor och under tredje året till 600,000 kronor. I den mån amorteringarna inflöte, kunde man räkna med successivt sjunkande årsanslag till fonden.

Fördelningen mellan de tre läroanstalterna av de för ändamålet av riksdagen anvisade medlen syntes böra företagas av Kungl. Maj:t. Grunderna för denna fördelning borde med lämpliga mellanrum omprövas med ledning av antalet studerande och vunna erfarenheter beträffande lånebehovet. Vad anginge det första årets fördelning, föresloge de sakkunniga, att denna skedde i proportionen 95,000 kronor till Uppsala universitet, 85,000 kronor till Lunds universitet och 20,000 kronor till karolinska institutet.

Bokstipendier. Kostnaden för den för studiernas bedrivande nödvändiga litteraturen utgjorde en väsentlig post i universitets- och högskolestudentens årsbudget.

I en del länder — exempelvis i Danmark vid Köpenhamns universitet — spelade bokstipendier en ej obetydlig roll för tillgodoseendet av obemedlade studerandes behov av kurslitteratur. Enligt de sakkunnigas mening skulle det vara synnerligen värdefullt att få denna stipendieform allmännare företrädd även i Sverige, där den hittills varit i det närmaste okänd. Såsom en ringa början föresloge de sakkunniga, att de s. k. kungliga och riksstatsstipendierna, vilka för närvarande utginge med sammanlagt 6,200 kronor per år vid Uppsala universitet och 4,900 kronor vid Lunds universitet, i och med inrättandet av statsstipendier i form av fri bostad och fri kost förändrades till ett antal bokstipendier å förslagsvis 100 kronor. Även dessa stipendier borde utdelas av statsstipendienämnderna och i huvudsak efter samma grunder som övriga naturaunderstöd.

Myndigheterna m. fl.

Universitetsmyndigheterna och vederbörande studentsammanslutningar hava tillstyrkt, att de sakkunnigas föreliggande förslag genomföres. Särskilt har grundtanken i förslaget, att stipendierna skola erhålla karaktären av naturastipendier och att till komplettering av dessa stipendier skall in-

rättas en särskild lånefond för universitetsstudier, i flertalet yttranden väckt anklag. Mot detaljerna i förslaget hava vissa erinringar anförts. Sålunda hava Lunds studentkårs delegerade avstyrkt den föreslagna lånefonden för studentbyggnader, och invändningar hava från ett par håll anförts mot att de nu för universiteten i Uppsala och Lund från riksstaten utgående stipendierna förvandlas till bokstipendier. I fråga om sättet för utdelningen av de nya statsstipendierna hava i några yttranden framställts ändringsförslag. Likaså har på ett par håll ifrågasatts en i vissa hänseenden ändrad fördelning mellan de särskilda läroanstalterna av anslagsmedlen till de nya stipendierna. Från lärarkollegiets vid karolinska institutet sida har med styrka gjorts gällande, att institutet bör erhålla en större andel av dessa stipendier. Vidare har lärarkollegiet framhållit, att, så länge naturaförmåner måste tillhandahållas genom enskilda mat- och inackorderingsställen, det syntes, åtminstone i Stockholm, vara både enklast och mest ändamålsenligt att utdela stipendierna i form av penningar och låta studenterna med hjälp av stipendierna själva ombesörja sitt uppehälle. Önskemål hava vidare framställts, att anslag till stipendier bör ställas till förfogande också för studerande vid andra högskolor än universiteten och karolinska institutet.

Skolöverstyrelsen har funnit sig i det hela böra livligt tillstyrka åtgärder i enlighet med de av de sakkunniga angivna principerna. Emellertid hölle överstyrelsen före, att understödsåtgärder till förmån för de studerande vid universiteten i Uppsala och Lund och karolinska institutet snarast möjligt borde kompletteras med motsvarande åtgärder till förmån för de studerande vid de enskilda högskolorna i Stockholm och Göteborg, lantbrukshögskolan, tekniska högskolan i Stockholm m. fl. institutioner. Vidare har överstyrelsen uttalat sig för en ökning av grundanslaget till den föreslagna lånefonden för universitetsstudier.

Nämnden för statens studielån, som yttrat sig över det föreliggande förslaget huvudsakligen i vad avser inrättandet av en lånefond för universitetsstudier, har tillstyrkt förslaget om en utökning av studielånen i enlighet med de sakkunnigas förslag och därvid uttalat bland annat:

De sakkunniga föresloge, att de nya studielånen borde tilldelas icke blott begåvade studenter, som vore att hänföra till kategorien obemedlade utan även mindre bemedlade studerande. Studielånereglementet hade medgivit lån endast till den första kategorien. Nämnden hade intet att erinra mot de föreslagna mildrade kraven på medellöshet i vad det gällde lånen för universitetsstudier men måste då samtidigt med styrka hävda, att även de under den nuvarande studielånefonden kvarstående studiegrupperna bereddes samma mildrade villkor. Det borde nämligen enligt nämndens mening icke finnas någon skillnad mellan olika studiegrupper beträffande villkoren för att erhålla och åtnjuta studielån. Av detta skäl borde även lånebeloppens maximering i det nuvarande studielånereglementet ändras i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag, som nämnden för sin del tillstyrkte. Samma gällde den utsträckta amorteringstiden, vilken nämnden

också ansåge motiverad och därför tillstyrkte. I samband härmed borde anslagen till studielånen emellertid ökas.

Statskontoret har bland annat anfört:

Statskontoret ville framhålla, att några bärande skäl att inskränka den statliga understödsverksamhet, som enligt det föreliggande förslaget vore avsedd att igångsättas, till studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt vid karolinska institutet i Stockholm knappast kunde förebringas. Krav på motsvarande åtgärder kunde med fog framställas och hade för övrigt redan framställts även från andra högskolors sida. Icke minst med hänsyn härtill syntes det statskontoret vara angeläget att framgå med viss försiktighet samt att överväga, huruvida icke de åtgärder, som komme att vidtagas, borde allenast successivt genomföras.

I sådant avseende finge statskontoret i första hand förorda, att anstalter från statens sida träffades för ett bättre tillgodoseende av studenternas bostadsförhållanden. Det syntes statskontoret önskvärt, att statens stöd — vilket lämpligen torde bära erhålla formen av tillhandahållande av kredit på gynnsamma villkor — i möjligaste mån anknötes till studentorganisationernas egen verksamhet på området. Det förefölle emellertid ämbetsverket knappast behöfligt, att en särskild lånefond inrättades för ändamålet, helst som lånebehovet relativt snart torde vara fyllt. I stället torde medel bära ställas till förfogande för beviljande av lån från fonden för låneunderstöd. Mot det av de sakkunniga föreslagna lånebeloppet av 500,000 kronor hade statskontoret intet att invända.

Statskontoret — som förmenade, att det statliga stödet åt studerande vid våra högskolor i görligaste mån borde erhålla formen av hjälp till självhjälp — finge vidare förorda, att vidgade möjligheter till erhållande av studielån bereddes. Det syntes emellertid icke erforderligt, att någon ny statlig utlåningsfond — lånefonden för universitetsstudier — inrättades för ändamålet, utan torde syftet lika väl kunna vinnas genom en utökning av den nuvarande studielånefondens kapital, varvid studielånen torde kunna utdelas av den nuvarande studielånenämnden.

Statskontoret ställde sig tveksamt beträffande förslaget om inrättandet av statsstipendier i form av fria bostäder och fri kost. Därest emellertid dylika ansåges bära inrättas i huvudsaklig överensstämmelse med sakkunnigförslaget, finge statskontoret uttala, att ämbetsverket icke vore övertygat om lämpligheten av att de ifrågasatta stipendierna skulle utgå in natura. Med den ansvars känsla och ambition, som i stort sett torde vara utmärkande för nutidens akademiska ungdom, syntes den föreslagna understödsformen innebära ett av behovet knappast påkallat förmynderskap över stipendiaterna. Under förutsättning av ett noggrant urval vid stipendiernas utdelande förefölle det näppeligen vara förenat med alltför stora risker att låta stipendierna erhålla formen av kontanta belopp. Genom en dylik anordning — som förutsatte, att varje stipendiat själv ordnade sin inackorderingsfråga — skulle givetvis understödsförfarandet och verksamhetens administration i hög grad förenklas.

Stockholms studentkårer ha anhållit, att statsstipendier i form av fria bostäder och fri kost måtte bliva tillgängliga för de studerande vid samtliga rikets universitet och övriga akademiska bildningsanstalter,

utan att uppdelning mellan dessa anstalter av de medel, som för ändamålet anvisades, ägde rum, samt att fördelningen av dessa medel måtte anförtros åt ett centralt organ.

Stipendier för befrämjande av högre juridiska studier.

Kanslern för rikets universitet har erinrat, att större akademiska konsistoriet i Lund hemställt, att två stipendier, vardera å 2,500 kronor, måtte inrättas till befrämjande av högre juridiska studier samt att större akademiska konsistoriet i Uppsala likaledes anhållit om beviljande av anslag till två dylika stipendier å vart och ett 3,000 kronor. För egen del har kanslern ansett särskilda åtgärder böra vidtagas i syfte att uppmuntra yngre, kvalificerade jurister till fortsatta teoretiska studier och hemställt, att för här ifrågakvarande ändamål måtte upptagas ett anslag å 5,000 kronor för universitetet i Uppsala och ett anslag å 5,000 kronor för universitetet i Lund.

Departementschefen.

Inledningsvis har departementschefen erinrat, att han vid utverkande av bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för utredning av frågan om beredande av understöd till studerande vid universiteten och karolinska institutet framhöll, att det ur samhällelig synpunkt innebure ett missförhållande, att andra faktorer än begåvning och duglighet skulle äga ett avgörande inflytande på rekryteringen till de utbildningsbanor, som förutsatte akademiska studier. I vårt land förhölle det sig tvivelsutan fortfarande så, att de på inträde på dessa banor aspirerandes privatekonomi fortfarande i stor utsträckning tjänstgjorde som urvalsfaktor. Bland annat på grund av de under årens lopp inträffade förändringarna i penningvärdet kunde de stipendier, som vid de akademiska läroanstalterna utginge ur enskilda donationer, icke lämna de studerande den effektiva hjälp, som tidigare på denna väg stått till buds. Staten tillhandahölle en i princip kostnadsfri undervisning, men hade i övrigt icke engagerat sig för särskilda bidrag till de studerande i annan mån än genom utdelande av räntefria studielån, vilket emellertid enligt den föreliggande utredningen skedde i en omfattning, som icke motsvarade det föreliggande behovet, och genom mindre kontantstipendier från de båda förutnämnda å riksstaten upptagna anslagen å 6,200 kronor och 4,900 kronor till stipendier vid universiteten i Uppsala och Lund. Härförutom hade staten lämnat sammanslutningar av högskolestuderande understöd i form av anslag av lotterimedel till uppförande av kårhusbyggnader med konviktorier.

Härefter har departementschefen yttrat bland annat:

Nästan större betydelse än den statligt bedrivna understödsverksamheten syntes i vårt land de åtgärder hava, som särskilt på senare tid

vidtagits på de studerandes eget eller på annat enskilt initiativ. Studentbostadshus hade sålunda uppförts vid Uppsala universitet, medan vid universitetet i Lund åtgärderna i främsta rummet inriktats på ett rationellt ordnande av studenternas kostförhållanden. Vid karolinska institutet hade billig måltidsinackordering beretts de studerande genom restaurangrörelse i medicinska föreningens lokaler. Även vid övriga högskolor hade strävandena gått ut på att underlätta de studerandes materiella villkor. Härförutom hade studentkåren genom att inrätta egna kreditkassor sökt i görligaste mån tillgodose sina medlemmars behov av lättare tillgängliga och billiga lån.

Vad som hittills utträttats på detta område av studenternas egna sammanslutningar vore värt det största erkännande och vittnade gott om den svenska akademiska ungdomens allmänanda och ansvars känsla. Det torde knappast kunna råda mer än en mening därom, att det låge i statens intresse att verksamt stödja dessa strävanden och för de ekonomiskt sämre lottade studenterna underlätta möjligheterna att bedriva akademiska studier. Om det befogade härutinnan rådde i princip inga meningsskiljaktigheter mellan de sakkunniga och de myndigheter och sammanslutningar, som yttrat sig i ärendet.

Departementschefen ville beröra en omständighet, som gjorde det angeläget att utan dröjsmål skrida till åtgärder av antydd art. De under de senare åren genomförda skolorganisatoriska reformerna torde hava tillfört de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter elever från sociala grupper med tämligen begränsade ekonomiska resurser. Inom ecklesiastikdepartementet påginge för närvarande undersökningar rörande den nuvarande fördelningen på olika yrkeskategorier av läroverks elevernas föräldrar (målsmän), och dessa undersökningar, som dock ännu icke vore avslutade, syntes bekräfta, att ifrågasvarande läroanstalter i mycket stor utsträckning anlätades av elever, tillhörande berörda sociala grupper. Det vore ett önskemål av stor vikt, att dessa elevers fortsatta studier icke försvarades eller förhindrades av ekonomiska skäl, och den föreliggande frågan kunde, bedömd från denna synpunkt, betraktas som en konsekvens av åtgärder, som av statsmakterna redan vidtagits.

I enlighet med de direktiv, som lämnats de sakkunniga, yttrar departementschefen vidare, hade deras förslag i vad avsåge statliga stipendier begränsats att avse universitetet och karolinska institutet. Från vissa håll hade med styrka framhållits, att åtgärder från statens sida av denna art borde omfatta samtliga universitet och högskolor och med dem jämförliga högre utbildningsanstalter. Departementschefen vore den förste att erkänna, att staten borde i vidare mån än nu vore fallet understödja studerande också vid andra statliga läroanstalter av högskolekaraktär och att skäl jämväl kunde anföras för att staten borde lämna bidrag till motsvarande verksamhet vid enskilda högskolor. Det kunde för övrigt nämnas, att ett statsanslag å 8,000 kronor redan funnes anvisat till stipendier åt elever vid lantbrukshögskolan. Antalet studenter utgjorde därstädes omkring 100, vadan de stipendiemedel, som redan stode till denna högskolas förfogande, vore förhållandevis rikligare än de, som vid bifall till departementschefens efterföljande förslag skulle till-

komma universiteten. Även för de tekniska högskolorna vore nu i riksstaten uppförda anslag till stipendier, låt vara av jämförelsevis ringa storlek. Den verksamhet, varom nu vore fråga, borde få karaktär av en försöksanordning, som successivt och i den mån vunnen erfarenhet inbjöde därtill borde erhålla vidgad omfattning. Departementschefen ansåge det på grund härav berättigat, att verksamheten till en början begränsades till att avse de akademiska läroanstalterna, där behovet av åtgärder av denna art vore särskilt framträdande, och att verksamheten bland dessa läroanstalter begränsades till de statliga, alltså till universiteten och karolinska institutet. Det borde även framhållas, att vid bifall till vad i det följande föresloges studerande vid de andra ifrågakommande läroanstalterna erhöles ökade möjligheter att erhålla gynnsamma lån ur den nuvarande studielånefonden. I frågans nuvarande läge hade departementschefen icke heller ansett sig kunna förorda de sakkunnigas förslag i dess helhet. Mest angeläget syntes vara, att naturstipendier komme till stånd och att de studerande erhöles förbättrade lånemöjligheter. Däremot hade departementschefen icke nu funnit sig böra tillstyrka inrättandet av en statens lånefond för studentbyggnader, detta bland annat på grund av den tveksamhet mot detta förslag, som försports från studenthåll. Med ett slutligt bedömande av detta förslag syntes kunna för närvarande anstå.

Beträffande de föreslagna naturstipendierna har departementschefen anfört bland annat:

I samband med sakkunnigutredningens tillkomst hade departementschefen framhållit, att en annan understödsform än kontantstipendieformen borde tagas under övervägande. Enligt departementschefens mening framstode nämligen frågan om husrum och kost som det svåraste ekonomiska problemet för en ung, obemedlad student, som övervägde att slå in på den akademiska studievägen. Inrättandet av vissa *statsstipendier i form av fri bostad och fri kost* syntes därför böra övervägas. De sakkunniga hade också kommit till det resultatet, att obemedlade studerande just på denna väg skulle kunna erhålla effektiv hjälp. En grundförutsättning för ett fullgott utnyttjande av vistelsen vid universitetet eller högskolan vore enligt de sakkunnigas mening en av ekonomiska bekymmer någorlunda ostörd studietid. Erhöles ifrågavarande naturaförmåner, föreläge också — framhölle de sakkunniga — fullgod garanti för att understödet användes till täckande av de nödvändigaste och mest betungande utgifterna. Då dessa understöd enligt sakkunnigförslaget skulle utgå under den tidigare studietiden, skulle härigenom även ernås den fördelen för de obemedlade studenterna, att den skuldsättning, som de nödgades ådraga sig, skulle i huvudsak begränsas till den senare delen av vistelsen vid universitet eller högskola. De sakkunnigas förslag om införande av naturstipendier hade vunnit anslutning från flertalet hörda myndigheter och korporationer. Lärarkollegiet vid karolinska institutet och särskilt statskontoret hade däremot ställt sig tveksamma till förslaget.

Departementschefen kunde för sin del icke tillmäta de uttalade invändningarna mot den av de sakkunniga ifrågasatta formen för stipendierna någon avgörande betydelse. Såsom i sakkunnigutredningen blivit ådagalagt, vore med stipendier av denna art förenade betydande fördelar. Särskilt kunde framhållas, att ett sådant stipendiesystem vore av stort värde för stipendiater, som icke hade sina föräldrahem i universitetsstaden. Visshet erhöles härigenom om att sådana stipendiater under studierna uppehölle en tillfredsställande levnadsstandard, och frestelsen för dem att till förfång för studierna av ekonomiska skäl förkorta vistelsen i universitetsstaden förminskades i hög grad, om de erhöle fri bostad och fri kost. Grundtanken i förslaget anslöte sig för övrigt till de synpunkter, åt vilka riksdagen vid ett par tillfällen givit uttryck vid behandlingen av frågan om underlättande av möjligheterna för landsbygdens ungdom att bedriva studier vid vissa undervisningsanstalter (jfr exempelvis riksdagens skrivelse nr 444/1937).

Departementschefen tillstyrkte för sin del, att medel äskades av riksdagen för inrättande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet av statsstipendier i form av fri bostad och fri kost för studerande vid dessa läroanstalter.

Med hänsyn till den försökskaraktär, ifrågavarande stipendiefond till en början måste erhålla, hade departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka, att för nästa budgetår hela det av de sakkunniga begärda beloppet, 300,000 kronor, anvisades, utan föresloge, att för ändamålet äskades 200,000 kronor. Den av de sakkunniga föreslagna procentuella fördelningsnormen syntes departementschefen kunna godtagas med den ändringen, att karolinska institutet erhöle en något större kvotdel av stipendiebeloppet, förslagsvis 12 procent. Av anslaget borde utgå förslagsvis 98,000 kronor till Uppsala universitet, 78,000 kronor till Lunds universitet och 24,000 kronor till karolinska institutet.

De sakkunnigas förslag med avseende å behörighetskrav, ansökningsförfarande, förmedling av naturaförmånerna, tiden för stipendiernas innehav samt tilläggs- och övergångsbestämmelser syntes i huvudsak kunna biträdas. I fråga om utdelningen av stipendieförmånerna erfordrades för det första verksamhetsåret särskilda övergångsbestämmelser, vilkas utformning borde framdeles av Kungl. Maj:t närmare övervägas. I likhet med vissa av de i ärendet hörda myndigheterna ansågo departementschefen det kunna diskuteras, huruvida beslut rörande tilldelande av stipendium borde baseras på höstterminens skolbetyg i högsta ringen och alltså icke på studentbetyget. Departementschefen vore emellertid närmast böjd för att på denna punkt följa sakkunnigförslaget. Vissa tekniska svårigheter vore förenade med ett framflyttande av ansöknings- och prövningsförfarandet till tiden efter vårterminens studentexamina. Från de blivande stipendiaternas synpunkt måste det vara av stort intresse att erhålla besked om stipendieutdelningen redan vid vårterminens slut, eftersom utgången kunde vara bestämmande för deras val av levnadsbana eller verksamhet. Vad anginge den större tillförlitligheten av studentbetyget såsom grundval för prövningen, kunde framhållas, att

dessa stipendier endast skulle ifrågakomma för utmärkt begåvade lärjungar. I fråga om denna kategori torde höstterminens betyg jämte lärarnas personliga omdöme vara tillräckligt vägledande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, i samband med utfärdande av erforderliga föreskrifter i ämnet, fatta definitiv ståndpunkt till de nu berörda och andra i samband med sakkunnigförslaget stående detaljspörsmål.

I likhet med de sakkunniga ansåge departementschefen det lämpligt, att bestyret med utdelningen av stipendierna omhänderhades av särskilda organ — *statsstipendienämnder* — vid universiteten och karolinska institutet. Emot den föreslagna sammansättningen av statsstipendienämnderna hade departementschefen icke något att i huvudsak erinra, ej heller mot de uppgifter, som enligt förslaget skulle ankomma å dessa organ. Kungl. Maj:t torde hava att i sinom tid fastställa bestämmelser, som skulle reglera nämndernas verksamhet. Emot de av de sakkunniga uppskattade årliga kostnaderna för nämnderna, respektive 4,000 kronor, 4,000 kronor och 1,500 kronor, eller tillhopa 9,500 kronor, hade departementschefen intet att invända.

De sakkunnigas förslag innebure vidare, att de nuvarande i riksstaten uppförda stipendierna åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund å respektive 6,200 kronor och 4,900 kronor skola omvandlas till bokstipendier å förslagsvis 100 kronor, att utgå i huvudsak efter samma grunder som naturaunderstöden.

Enligt departementschefens uppfattning vore förslaget om inrättande av bokstipendier välbetänkt med hänsyn till den förhållandevis dryga andel i studieutgifterna, som representerades av kostnaderna för erforderlig kurslitteratur. Departementschefen ville därför tillstyrka de sakkunnigas ifrågavarande förslag. Dessa bokstipendier borde dock icke uteslutande komma obemedlade studenter till godo utan i viss utsträckning utgå även till andra studerande såsom premier för ådagalagda förtjänstfulla studier. Det torde få ankomma på stipendienämnderna att jämväl omhänderhava utdelningen av bokstipendierna. För nämnda ändamål torde böra utgå vid Uppsala universitet samma belopp, som å löpande riksstat upptagits till stipendier därstädes, eller 6,200 kronor, samt vid Lunds universitet ett belopp av 5,000 kronor i stället för det å riksstaten till stipendier vid universitetet upptagna beloppet å 4,900 kronor. Frågan om utdelande av motsvarande stipendier vid karolinska institutet borde i sinom tid upptagas till behandling på grundval av särskild framställning från institutets sida.

De av departementschefen i det föregående angivna kostnaderna uppginge till sammanlagt (200,000 + 4,000 + 4,000 + 1,500 + 6,200 + 5,000 =) 220,700 kronor. Kostnaderna för de avsedda anslagsändamålen torde böra bestridas från ett och samma anslag, vilket med hänsyn till ändamålets art och de ifrågasatta stipendiebestämmelsernas innebörd borde erhålla karaktär av reservationsanslag.

Beträffande studielån har departementschefen anfört huvudsakligen följande:

Såsom ett komplement till förslaget om naturastipendier åt universitetsstudier hade de sakkunniga ansett sig böra ifrågasätta en omläggning av statens räntefria studielån, i den mån de berörde studier vid universiteten och karolinska institutet. Då naturastipendierna allenast skulle åtnjutas under vissa år i början av studietiden, komme även möjligheten att anskaffa billig kredit att spela en avgörande roll för studiernas fortsatta bedrivande och avslutande. I sådant syfte hade de sakkunniga föreslagit, att särskilda lån skulle beviljas från en *lånefond för universitetsstudier*. Samtidigt med inrättandet av denna fond skulle emellertid de studier vid universiteten och karolinska institutet i regel undantagas från behörighet att erhålla lån ur den nuvarande studielånefonden. Lånen skulle tillkomma icke blott obemedlade begåvade studenter utan även mindre bemedlade med utpräglad studiebegåvning, amorteringstiden utsträckas till förslagsvis femton år samt lånebeloppen fastställas till i regel högst 1,500 kronor per år för studier vid universiteten i Uppsala och Lund samt högst 2,000 kronor per år för studier vid karolinska institutet. Studielån till mindre belopp skulle även kunna tilldelas studier, som innehade statens naturastipendium. I övrigt skulle i stort sett gälla samma bestämmelser, som fastställts beträffande statens nuvarande räntefria studielån.

Det vore uppenbart och hade också av samtliga i ärendet hörda myndigheter och sammanslutningar vitsordats, att ett genomförande av de sakkunnigas ifrågasättande förslag måste bli till icke oväsentlig hjälp för den studerande ungdomen vid universiteten och karolinska institutet. En dylik åtgärd vore emellertid icke blott till båtad för dessa studerande utan indirekt även för dem, som bedreve sina studier vid landets övriga högskolor och andra högre utbildningsanstalter, enär möjligheterna för sistnämnda studerande att erhålla lån ur den nuvarande studielånefonden därigenom komme att i viss mån ökas. Departementschefen tillstyrkte, att en statlig lånefond för universitetsstudier komme till stånd. Det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser beträffande dessa lån, varvid de sakkunnigas föreliggande förslag syntes kunna i huvudsak följas. I likhet med de sakkunniga och studielånenämnden ansåge departementschefen det lämpligt, att utdelningen av dessa lån omhänderhades av de lokala stipendienämnderna, alltså ej av studielånenämnden. Ehuru departementschefen gärna skulle hava sett, att rikligare anslagsmedel redan från början skulle kunna ställas till förfogande för detta ändamål, ansåge departementschefen sig dock nödsakad att förorda, att anslaget för nästa budgetår begränsades till 140,000 kronor. Anslaget borde erhålla reservationsanslags natur. Kungl. Maj:t borde i sinom tid fördela anslagsbeloppet mellan universiteten och karolinska institutet.

I likhet med vad fallet för närvarande vore beträffande de nuvarande studielånen borde i enlighet med de sakkunnigas förslag de ekonomiska mellanhavandena med låntagarna skötas av postverket, som här för borde erhålla ersättning av statsmedel enligt de för de nuvarande studielånen gällande grunderna. Denna ersättning borde bestridas från det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån. Departementschefen ansåge sig dock icke böra av denna anledning för nästa budgetår ifrågasätta någon höjning av detta anslag. Enligt lämnad uppgift utginge

nämligen berörda ersättning i efterskott, varför ifrågavarande anslag först för budgetåret 1940/41 komme att belastas genom tillkomsten av det nya anslagsändamålet.

Vad härefter beträffade anslag för nästa budgetår till *den nuvarande studielånefonden* erinrade departementschefen, att, då riksdagen för budgetåret 1937/38 höjde anslaget till förevarande ändamål från 50,000 kronor till 120,000 kronor, det förutsattes, att omkring 420,000 kronor skulle bliva tillgängliga för utlåning under år 1937. Så hade emellertid blivit förhållandet först under år 1938. Inrättandet dels av statliga stipendier i form av fri bostad och fri kost vid universiteten och karolinska institutet, dels ock av en statens lånefond för universitetsstudier kunde framdeles komma att påverka anslagsbehovet till studielånefonden. Intill dess säkrare utgångspunkter föreläge för ett bedömande av nämnda åtgärders inverkan på omfattningen av denna understödsverksamhet, torde anslaget böra utgå med oförändrat belopp, *120,000 kronor*. Beloppet borde liksom under senare budgetår skett, i riksstaten uppföras såsom reservationsanslag.

De av studielånenämnden ifrågasatta ändringarna beträffande villkoren för erhållande och åtnjutande av studielån, vilka ändringar vore föranledda av de sakkunnigas förslag med avseende å lån från lånefonden för universitetsstudier, syntes böra vidtagas för erhållande av likställighet mellan olika studiegrupper. Kungl. Maj:t borde äga att efter förslag av vederbörande myndigheter utfärda ändrade bestämmelser i ämnet.

Beträffande kanslerns förslag om anvisande av särskilda anslagsmedel, uppgående till 5,000 kronor vid vart och ett av universiteten i Uppsala och Lund, till stipendier för befrämjande av högre juridiska studier, har departementschefen anfört, att de av kanslern anförda skälen för inrättandet av ifrågavarande stipendier hade syntes honom bärande, varför han tillstyrkte, att sammanlagt *10,000 kronor* för nästa budgetår äskades för ändamålet, att med halva beloppet tillgodokomma vart och ett av de båda universiteten. På förslag av kanslern borde Kungl. Maj:t framdeles fastställa närmare bestämmelser i fråga om ansökningsförfarande, stipendiebelopp, stipendietid m. m. Anslaget syntes kunna anvisas såsom obetecknat anslag.

Vad departementschefen sålunda föreslagit innebär för nästa budgetår en medelsanvisning med samma belopp, inalles 490,700 kronor, som det i statsverkspropositionen för ifrågavarande ändamål beräknade. Den ändringen har vidtagits, att till stipendier för främjande av högre juridiska studier, till skillnad från vad vid statsverkspropositionens avlåtande förutsattes, föreslås skola utgå ett särskilt, obetecknat anslag.

Motionerna.

Till stöd för det i *motionerna I: 232 och II: 360* framställda yrkandet har i den sistnämnda motionen anförts bland annat följande:

I likhet med departementschefen ansåge motionärerna, att stipendieverksamheten att börja med borde vara en försöksanordning. När de-

partementschefen framhölle, att verksamheten på grund härav borde begränsas till universiteten och karolinska institutet, kunde motionärerna emellertid ingalunda ansluta sig till denna uppfattning. Avsikten med en försöksanordning måste ju i detta fall vara att söka erhålla kännedom om det föreliggande latent behovet av understöd. En tillförlitlig kännedom om ifrågavarande behov kunde dock vinnas endast därest stipendierna bleve tillgängliga för de studerande vid rikets samtliga akademiska bildningsanstalter utan att uppdelning mellan dessa anstalter av de medel, som för ändamålet anvisades, ägde rum. Vid bifall till propositionen skulle uppstå en allvarlig risk för att de rön, som gjordes, bleve direkt missvisande. Enligt motionärernas förmenande torde den avsedda verksamhetens tillfälliga karaktär av försöksanordning bäst befordras, därest stipendierna utan någon inskränkning fritt finge sökas av alla obemedlade, som önskade bedriva akademiska studier. Motionärerna kunde ej biträda den av departementschefen uttalade uppfattningen att behovet av åtgärder av föreslagen art skulle vara särskilt framträdande vid universiteten och karolinska institutet.

Att de månatliga kostnaderna för de studerande vid vissa högskolor såsom varande bosatta å högre dyrort överstege motsvarande kostnader vid universiteten torde icke närmare behöva utvecklas. Härtill komme emellertid att studierna vid de flesta högskolor fordrade den studerandes närvaro vid högskolan en betydligt större del av året än vad fallet vore vid universiteten, ävensom att studierna vid de flesta högskolor utsträcktes över *väl så* många år som vad genomsnittligt vore fallet vid universiteten. Slutligen utginge jämväl vid åtskilliga högskolor högst betydande terminsavgifter. En examen erfordrade därför i dessa fall ofta *väl så* stora ekonomiska uppoffringar, som vad fallet vore med en vanlig universitetsexamen.

Självfallet kunde det i vissa fall för statsmakterna framstå såsom ett önskemål att inrikta ungdomens intresse och arbete på vissa verksamhetsfält. Ett sådant statens reglerande ingripande även på den andliga produktionens område kunde rent av under vissa omständigheter komma att framstå såsom nödvändigt. Ett försök att inrikta ungdomens intresse på den utbildning för framtida praktisk verksamhet, som erhöles vid fackhögskolorna, i stället för på teoretiska studier skulle väl också närmast överensstämma med en allmänt utbredd uppfattning samt med rådande förhållanden å arbetsmarknaden.

Det syntes icke rimligt, att de studerande, vilka avlagt studentexamen vid samma läroanstalter, och vilka bedreve studier som avsåge samma eller likvärdig examen, och vilka i en framtid alla skulle fylla viktiga samhällsfunktioner, skulle delas i två olika klasser under den tid de bedreve akademiska studier, varvid den ena klassen privilegierades med statliga stipendier under det den andra bleve helt utan. Tillräckligt starka intressen ur statens synpunkt för att motivera att vissa grupper av studerande erhöles en privilegierad ställning i förhållande till andra lika obemedlade och i begåvning jämställda kamrater syntes icke föreligga. Ett beslut i sådan riktning måste anses innebära ett allvarligt avsteg från de principer, som hittills tillämpats inom det sociala reformarbetet. För den, som ämnade begynna akademiska studier, vore det av största vikt, att han ägde möjlighet att oberoende av ovidkommande yttre omständigheter själv välja den institution, som bäst passade honom, och ett till-

bakasättande av detta intresse vore oförenligt med den fria forskningens hos oss vedertagna princip. Denna princip borde nämligen komma till uttryck icke endast på så sätt, att akademiska studier finge bedrivas jämförelsevis obundna av yttre tvång utan ock så, att var och en hade möjlighet att följa sina egna anlag och önskemål vid valet mellan de institutioner, som stode till buds för erhållande av utbildning.

Av det betraktelsesätt motionärerna anlagt på spørsmålet följde, att de ej kunde finna det riktigt, att, såsom i propositionen föresloges, på förhand fixera den andel av anslagna medel, som borde tillfalla varje universitet eller högskola.

Vid ett bifall till motionen syntes fördelningen av tillgängliga stipendiemedel lämpligen böra omhänderhavas av en central nämnd, varvid de erfarenheter, som redan vunnits av studielånenämnden, syntes böra tagas i anspråk. För vinnande av erforderlig planmässighet i statens stödjande verksamhet gentemot akademisk ungdom syntes jämväl utdelningen av lånen ur den föreslagna studielånefonden tills vidare böra omhänderhavas av samma nämnd.

Såsom motivering för det i *motionerna I: 233 och II: 361* gjorda yrkandet har i motionen *II: 361* anförts bland annat:

Även om, såsom framhölls i propositionen, förslaget hade försökskaraktär, funnes det ingen saklig grund för att begränsa de föreslagna förmånerna till universiteten och karolinska institutet. Svårigheterna för obemedlade studerande att fullfölja sina studier vore givetvis lika stora, oberoende av vid vilken högskola de bedreves. Den föreslagna begränsningen innebure därför en orättvisa mot många obemedlade studerande. Tillämpningsområdet för vad som föresloges i propositionen borde följaktligen utsträckas till att omfatta alla statliga och statsunderstödda högskolor.

Enligt propositionen skulle förmånen av fri kost och logi endast tillkomma obemedlade studerande, som ej åtnjöte förmånen att kunna bo i hemmet under studietiden. För så vitt härmed åsyftades, att de obemedlade studerande, som hade sina hem på samma ort där studierna bedreves, icke skulle kunna erhålla ifrågavarande stipendier, syntes en sådan föreskrift innebära en orättvisa. Även om obemedlade studerande hade sina hem på studieorten, kunde de ofta inte utnyttja denna förmån. I många, för att inte säga de flesta, fall omöjliggjorde trångboddhet och andra olägenheter att studier kunde bedrivas i hemmet, varför särskild bostad måste förhyras. I allmänhet följde också därmed att måltiderna icke kunde intagas i hemmet. Stipendierna borde därför tilldelas obemedlade studerande, oberoende av om de hade hem å studieorten eller ej.

Förutom utgifterna för kost och logi åsamkades de studerande andra dryga utgifter. Till sådana kunde hänföras kurs- och laborationsavgifter. Därest studiemöjligheterna skulle kunna i någon större utsträckning utnyttjas av begåvningar inom de bredare befolkningslagren, måste även detta ekonomiska hinder undanröjas.

I *motionen II: 359* har anförts bland annat:

Det vore beklagligt, att de föreslagna hjälpåtgärderna begränsats att gälla endast statsuniversiteten och karolinska institutet. Den studerandes behov av understöd behövde ej vara större, ej heller hans begåvning för samhället värdefullare, om han studerade vid ett statsuniversitet än vid en enskild högskola. Säkerligen vore det ofta nog just av ekonomiskt nöd-

tvång, som han ej sökte sig hän till de traditionsrika statsuniversiteten med deras mera rikt utvecklade studentliv. Den nu föreslagna begränsningen komme antagligen att stimulera fattiga begåvade studenter att begiva sig till universiteten i stället för de enskilda högskolorna — men detta kunde icke betecknas såsom något samhällsintresse.

Vad sålunda anförts kunde i viss mån tillämpas även på de fackhögskolor, som inriktas på praktisk utbildning, såsom tekniska högskolan, lantbrukshögskolan m. fl. I första hand syntes emellertid full jämställdhet böra skapas för sådana högskolor, som i sin verksamhet vore jämförbara med statsuniversiteten.

Till stöd för det i *motionen I:231* framställda förslaget har yttrats:

Departementschefens frångående av de sakkunnigas förslag i fråga om upprättande av en statlig byggnadslånefond syntes medföra betydande svårigheter vid realiserandet av de understödsåtgärder, som i övrigt föreslagits. Ätminstone torde detta gälla för Uppsala universitets vidkommande.

Det vore motionärerna bekant, att flera av de i Uppsala befintliga studentnationerna hade planer i mer eller mindre utrett och framskridet skick att bygga studentbostäder. Såsom de sakkunniga framhållit vore bristen på studentbostäder i Uppsala ganska svår, och bristen bleve med varje år mera kännbar, i den mån de gamla studentrummen revs och ersattes med moderna lägenheter, som gäve husägaren större inkomst. Denna utveckling fortginge i ett ökat tempo, under det att studentantalet snarare visade tecken till ökning än minskning. Det vore fara värt, att det i hög grad behjärtansvärda förslaget om statsstipendier, bestående bland annat av fri bostad, som propositionen innehöll, bleve svårt att realisera på grund av den alltjämt ökande bristen på studentrum.

Motionärerna erinrade, att de sakkunnigas förslag utmynnat i nu ifrågasvarande punkt i ett yrkande att riksdagen måtte besluta inrättande av en statens lånefond för studentbyggnader med ett av de sakkunniga upprättat förslag till reglemente (intaget i motionen).

I likhet med departementschefen anser utskottet önskvärt, att åtgärder vidtagas från det allmännas sida i syfte att göra urvalet till de levnadsbanor, som förutsätta akademiska studier, mindre beroende av de enskilda studenternas privatekonomiska förutsättningar. Kungl. Maj:ts på de sakkunnigas utredning baserade förslag har dikterats av en strävan att utjämna de svårigheter av ekonomisk art, varmed den vid universitet och högskolor studerande ungdomen för närvarande i många fall har att kämpa. I sådant avseende föreslår Kungl. Maj:t inrättandet dels av statsstipendier i form av fri bostad och fri kost, dels av en statens lånefond för universitetsstudier, dels ock av statliga bokstipendier. Däremot har förslag icke från Kungl. Maj:ts sida nu framställts om inrättande i anslutning till de sakkunnigas förslag av en statens lånefond för studentbyggnader.

Utskottet.

Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, hava de sakkunniga i enlighet med dem givna direktiv begränsat sitt ifrågasvarande förslag till att avse universiteten och karolinska institutet. Vissa

av de i ärendet hörda myndigheterna hava ansett, att de ifrågasatta åtgärderna från statens sida borde omfatta samtliga högskolor och med dem jämförliga högre utbildningsanstalter. Samma uppfattning har kommit till uttryck i motionerna I: 232 och II: 360 samt I: 233 och II: 361. Motionen II: 359 har däremot begränsats att avse likställighet i förevarande avseende mellan studenterna vid Stockholms och Göteborgs högskolor och de studerande vid universiteten och karolinska institutet. För egen del har departementschefen visserligen erkänt det berättigade i att staten skulle i vidare mån än vad för närvarande vore fallet understödja studerande även vid andra läroanstalter av högskolekaraktär men, då den nu föreslagna verksamheten borde betraktas som en försöksanordning, ansett densamma till en början böra avse allenast universiteten och karolinska institutet för att sedermera successivt och i den mån vunnit erfarenhet inbjöde därtill erhålla vidgad omfattning.

Utskottet, som biträder Kungl. Maj:ts föreliggande förslag om införande av *naturastipendier* (fri bostad och fri kost) vid Uppsala och Lunds universitet samt vid karolinska institutet och icke har något att erinra mot det härför äskade beloppet, 200,000 kronor, samt dettas fördelning mellan ifrågavarande läroanstalter, anser emellertid, i likhet med vad i nyssnämnda motioner gjorts gällande, goda skäl tala för att en statlig understödsverksamhet av angivna slag vidgas att omfatta jämväl andra läroanstalter av högskolekaraktär, såväl statliga som enskilda. Huruvida samtliga de i motionerna I: 232 och II: 360 samt I: 233 och II: 361 upptagna läroanstalterna böra förses med statsstipendier av det slag, varom nu är fråga, torde på grund av de vid dessa anstalter förekommande särskilda förhållandena i olika avseenden icke kunna bedömas utan att en närmare utredning av frågan blivit verkställd. Innan en dylik utredning kommit till stånd, torde det även vara ogörligt att avgöra, huruvida naturastipendiesystemet är det vid alla ifrågavarande utbildningsanstalter lämpligaste eller om icke i stället kontantstipendieformen i vissa fall kan vara att föredraga. Det är icke heller utan närmare undersökning givet, att ökade statliga stipendier äro av nöden vid samtliga de läroanstalter, varom här är fråga. Såsom departementschefen framhållit, har staten till exempel beträffande lantbrukshögskolan i relativt riklig mån redan sörjt för att stipendiemedel stå till de studerandes förfogande. Av det anförda framgår, att utskottet icke anser sig kunna biträda det i motionerna I: 232 och II: 360 framställda yrkandet och ej heller den i motionerna I: 233 och II: 361 gjorda hemställan om att tillämpningsområdet för de av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärderna nu skulle utsträckas till att omfatta alla statliga och statsunderstödda högskolor. Utskottet finner det nödvändigt att genom en närmare utredning få förevarande fråga prövad i hela dess vidd. Förhållandena vid de enskilda högskolorna i Stockholm och Göteborg och vid våra tekniska högskolor äro dock enligt utskottets mening så likartade dem

vid universiteten och karolinska institutet, att utskottet icke kan finna skäl föreligga att i avvaktan på närmare erfarenhet av den nu föreslagna stipendieanordningen skjuta stipendiefrågan för i vart fall nämnda högskolor på framtiden.

De i motionerna I: 233 och II: 361 anförda skälen för att stipendier skola kunna tillkomma även obemedlade studerande, som hava sina hem på studieorten, finner utskottet värda beaktande och förutsätter, att jämväl denna fråga tages under omprövning vid den blivande utredningen.

Utskottet anser sig böra understryka angelägenheten av att den av utskottet förordade utredningen snarast kommer till stånd och att på resultatet av densamma grundat förslag därefter förelägges riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts och då departementschefen — såsom av den förevarande propositionen framgår — uttalat sina sympatier för en utsträckning av de här ifrågavarande statliga stödåtgärderna till att avse även andra högre utbildningsanstalter än de i Kungl. Maj:ts förslag angivna, anser utskottet det icke erforderligt, att riksdagen i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en utredning i ovan berörda syfte.

Vad angår frågan rörande de organ, som böra omhänderhava utdelningen av stipendierna, delar utskottet departementschefens uppfattning om att verksamheten lämpligen bör anförtros åt särskilda *stipendienämnder*. Emot de av Kungl. Maj:t beräknade kostnaderna för nämnderna — 4,000 kronor vid vart och ett av universiteten och 1,500 kronor vid karolinska institutet — har utskottet icke funnit något att erinra.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle de nu på riksstaten upptagna anslagen till stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund omvandlas till särskilda *bokstipendier* å förslagsvis 100 kronor, att utgå efter i huvudsak samma grunder som naturastipendierna. För ifrågavarande ändamål skulle avses respektive 6,200 kronor och 5,000 kronor. Utskottet tillstyrker jämväl detta förslag.

I motionerna I: 233 och II: 361 har yrkats, att stipendier, motsvarande kostnaderna för kurs- och laborationsavgifter, skulle tilldelas obemedlade studerande. Utskottet anser sig icke utan på närmare utredning grundat förslag från Kungl. Maj:ts sida böra biträda detta yrkande och ställer sig alltså avvisande till motionerna, i den del varom nu är fråga.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag bör alltså för nästa budgetår på riksstaten uppföras ett reservationsanslag till stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet av (200,000 + 4,000 + 4,000 + 1,500 + 6,200 + 5,000 =) 220,700 kronor.

Såsom ett komplement till naturastipendierna föreslår Kungl. Maj:t upprättandet av en särskild *lånefond för universitetsstudier*, för vilket ändamål för budgetåret 1939/40 skulle anvisas ett reservationsanslag av

140,000 kronor. Naturastipendierna äro avsedda att i regel utgå under vissa år i början av studietiden, varför det måste vara av stort värde för de studerande att för studiernas fortsättande och avslutande erhålla möjlighet till lån på billiga villkor. De studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet skulle samtidigt med inrättandet av denna lånefond i regel undantagas från behörighet att åtnjuta lån ur den nuvarande studielånefonden. Utdelningen av lån ur den nya fonden skulle omhändervhas av stipendienämnderna. Utskottet är ense med departementschefen om att ett genomförande av ifrågavarande förslag måste bli till god hjälp för de studerande vid universiteten och karolinska institutet, samtidigt som förslaget även kommer att vara till åtnjutning för den studerande ungdomen vid andra högre utbildningsanstalter, för vilken härigenom ökad möjlighet kommer att uppstå att erhålla lån ur den nuvarande studielånefonden. Utskottet, som i likhet med departementschefen anser de sakkunnigas förslag till bestämmelser angående lån ur lånefonden för universitetsstudier i huvudsak kunna följas, ansluter sig alltså till Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Beträffande såväl naturastipendierna som lån ur den nya lånefonden för universitetsstudier synas vissa *övergångsbestämmelser* bli erforderliga, vilka det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att närmare utforma. Utskottet vill allenast framhålla, att det synes utskottet befogat, att vad angår naturastipendierna — i anslutning till vad de sakkunniga ifrågasatt — övergångsvis en viss del av det till förfogande ställda anslaget avses för sådana studerande, som redan inskrivits vid universiteten eller karolinska institutet och därstädes under någon tid bedrivit studier, detta i syfte att åstadkomma en mjukare övergång mellan nuvarande förhållanden och de förbättrade möjligheter, som för studenterna framdeles komma att stå till buds. I fråga om lån ur universitetsstudielånefonden utgår utskottet ifrån, att dessa, efter vederbörligt kungörelse- och ansökningsförfarande, komma att av stipendienämnderna utdelas under våren 1940. Med hänsyn härtill torde de studerande vid Uppsala och Lunds universitet och karolinska institutet icke böra redan nu undantagas från möjligheten att vid utdelning våren 1939 erhålla lån ur den nuvarande studielånefonden, utan dylika ansökningar böra prövas och avgöras i hittills tillämpad ordning.

Kungl. Maj:ts förslag innebär vidare, att till den *nuvarande studielånefonden* skulle för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 120,000 kronor. Utskottet tillstyrker detta förslag. Utskottet har icke heller något att erinra mot att villkoren för erhållande och åtnjutande av lån ur fonden ändras på sätt departementschefen ifrågasatt, i syfte att ernå likställighet mellan lån ur denna fond och ur lånefonden för universitetsstudier.

Utskottet har jämväl funnit de av departementschefen anförda skälen för inrättandet vid universiteten i Uppsala och Lund av *stipendier för främjande av högre juridiska studier* bärande och biträder förslaget om att

särskilda anslagsmedel, 5,000 kronor vid vardera universitetet eller tillhoppa 10,000 kronor, anvisas för ändamålet.

Slutligen får utskottet till behandling upptaga den i motionen I: 231 väckta frågan om inrättandet av en *statens lånefond för studentbyggnader*, för vilket ändamål enligt motionen skulle anvisas ett belopp av 500,000 kronor. Utskottet får erinra, att departementschefen beträffande denna fråga understrukt, att tveksamhet mot ett förslag i angivna riktning uttalats från studenthåll och att med ett slutligt bedömande av frågan syntes tills vidare kunna anstå. Utskottet anser för sin del förevarande fråga icke för närvarande hava fått den allsidiga belysning, som synes oundgängligen erforderlig för ett positivt besluts fattande. Så vitt utskottet har sig bekant, har från kommunalt håll hittills icke någon mera betydande medverkan givits eller erbjudits för lösandet av studenternas bostadsfråga. Innan staten engagerar sig för de i motionen ifrågasatta åtgärderna, synes det utskottet befogat, att närmare utredning förebringas angående vederbörande kommunala myndigheters beredvillighet att deltaga i stödåtgärder av berörda slag. Med hänsyn till att kommunerna numera måste biträda vid anordningar för åstadkommande av en bättre bostadsförsörjning åt därtill behövande, förefaller det nämligen utskottet naturligt, att universitetsstäderna även medverka vid tillhandahållandet av goda bostäder åt den ungdom, som bedriver studier vid städernas högskolor. Utskottet ställer sig därför för närvarande avvisande till det motionsvis framställda yrkandet.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 232 och II: 360 samt I: 233 och II: 361, må

a) till *Gemensamma universitetsändamål: Stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av 220,700 kronor;

b) till *Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre juridiska studier vid universiteten i Uppsala och Lund* under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av 10,000 kronor;

c) besluta att en särskild fond, benämnd Statens lånefond för universitetsstudier, skall inrättas, vilken fond skall förvaltas av statskontoret;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 20 januari 1939 tillstyrkta grunder utfärda ej mindre erforderliga bestämmel-

ser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur omfördälda fond, än även ändrade bestämmelser beträffande den nuvarande studielånefonden;

e) såsom kapitalinvestering i statens utlåningsfonder under rubrik till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av 140,000 kronor;

f) såsom kapitalinvestering i statens utlåningsfonder under rubrik till *Studielånefonden* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av 120,000 kronor;

II. att motionen II: 359 rörande skrivelse till Kungl. Maj:t om viss studiehjälp ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionen I: 231 angående inrättande av en statens lånefond för studentbyggnader samt anvisande av medel till fonden m. m. ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 14 april 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gränebo*, *Olof Olsson*, *Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Pauli*, *Andrén*, *Larsson* i Varberg, *von Heland*, *Nisser* och *Bergman*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Törnkvist*, *Svensson* i Grönvik, *Danielsson*, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge*, *Ward*, *Holmdahl* och *Mårtensson*.

Reservationer:

1) av herrar *Olof Olsson*, *Asplund*, *Nisser* och *Bergman*, vilka ansett, att utskottets motivering och förslag med avseende å de i punkterna I och II av utskottets hemställan berörda frågorna bort hava följande lydelse:

»Den sociala grundtanke, från vilken Kungl. Maj:ts förevarande proposition angående visst understöd åt behövande och högt begåvade studenter utgår, synes utskottet synnerligen behjärtansvärd i sitt syfte att göra urvalet till de levnadsbanor, som förutsätta akademiska studier, mindre

beroende av de studerandes privatekonomiska förutsättningar. Den kritik, som från olika myndigheter och av saken berörda korporationer samt från flera motionärer framkommit, gäller ingalunda principen utan sättet för dess genomförande och frågan om huru understödet rättvisast bör fördelas. Såsom av propositionen framgår, hava såväl statskontoret som skolöverstyrelsen framhållit, att åtgärder från statens sida av föreslagen art borde omfatta de studerande vid samtliga akademiska bildningsanstalter. Samma synpunkter hava även kommit till uttryck i remissvaren från kanslern för rikets universitet, lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och medicinska föreningen i Stockholm samt i särskilda framställningar från Sveriges förenade studentkårer och Stockholms studentkårer. Dessa synpunkter hava likaledes starkt framhållits i flera motioner och motsvara säkerligen en mycket allmän tankegång. Utskottet delar denna tankegång och instämmer helt med statskontoret däri att några bärande skäl att inskränka understödet till studenter i Uppsala och Lund samt vid karolinska institutet knappast kunna förebringas. Stockholms och Göteborgs högstskolor bedriva sin vetenskapliga undervisning under samma statskontroll och meddela examenskompetens efter samma fordringar och med samma rättigheter som universiteten, därigenom bärande en del av de bördor, som annars skulle vila på de sistnämnda. Och med tanke på de särskilda statliga fackhögskolornas betydelse i nuvarande tid, synes det icke vara lämpligt att under ensidigt understöd åt teoretiska studier försumma att även inrikta ungdomens intresse på den utbildning för framtida praktisk verksamhet som erhålles vid fackhögskolorna.

Med den ståndpunkt utskottet sålunda intager kunde det måhända synas vara mest överensstämmande att nu avstyrka Kungl. Maj:ts proposition och inskränka sig till att föreslå hemställa om en på bredare basis byggd sådan till nästkommande års riksdag. För att emellertid ej fördröja den hjälp, som redan nu kan bringas en del av dem, som därav äro i behov och äro därav förtjänta, har utskottet ansett sig böra tillstyrka att för nästkommande budgetår ett belopp av 150,000 kronor ställes till förfogande för försöksanordning med vissa *naturstipendier* (innebärande fri bostad och fri kost) vid de bägge statsuniversiteten samt karolinska institutet samtidigt med att utredning begäres om behovet och de lämpligaste formerna för stipendieanslag i fortsättningen och då även för studenter vid Stockholms och Göteborgs högstskolor samt vid de särskilda fackhögskolorna.

Vad angår frågan rörande de organ som böra ombesörja utdelningen av stipendierna kan utskottet ansluta sig till departementschefens förslag om särskilda stipendienämnder och har intet att erinra mot de beräknade kostnaderna för dessa — 4,000 kronor vid vartdera av universiteten och 1,500 kronor vid karolinska institutet. Emellertid bör i samband med den nyssnämnda utredningen rörande vidgat område för delaktighet i under-

stöden frågan om en eventuell centralnämnd, såsom föreslås i motionerna I: 232 och II: 360, komma under omprövning.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande naturastipendiernas utdelning synes bland annat innebära, att dessa stipendier, vilkas värde skulle bliva vida större än medelvärdet av hittills utgående studentstipendier, skulle tillfalla recentiorer eller åtminstone studenter, vilkas studier vid den akademiska anstalten ej överskridit viss maximitid, förslagsvis 4 terminer, och det uttalas till och med, att sådana studerande, som vid ansökningen ännu ej ens avslutat sina gymnasiestudier, borde utgöra huvudparten av stipendiaterna. En sådan stipendiefördelnings rättvisa kan otvivelaktigt starkt ifrågasättas. Förvisso är det önskvärt, att stipendier äro tillgängliga för framstående skolbegåvningar redan omedelbart efter studentexamen för att bereda dem möjlighet att börja vid universitetet, men det synes vara lika önskvärt att fattiga och begåvade studenter, som redan hunnit ett mer eller mindre avsevärt stycke på den akademiska banan men av ekonomiska skäl se sig ställda inför tvånget att avbryta sina studier, sättas i tillfälle att få avsluta dem. I dessa sistnämnda fall kan man också med större säkerhet bedöma förutsättningarna för fortsatt vetenskaplig utbildning, än om detta bedömande skall ske redan på gymnasiestadiet. Detta är en synpunkt som understrukits bland annat i det yttrande som avgivits av medicinska fakulteten i Uppsala och den har även något berörts av Uppsala studentkårs direktion och av studentkårens delegerade i Lund.

Enligt utskottets mening kan det ej vara tillrådigt att ett universitets eller en högskolas praktiskt taget största stipendieförmåner i huvudsak förbehållas dem som ännu ej ens hunnit börja de akademiska studier, vilkas förtjänstfulla bedrivande stipendier i allmänhet äro avsedda att belöna. Vissa stipendier — ej alltför få, men ej heller huvudparten — torde böra avses för nybörjare, under det att de övriga på vanligt sätt böra få stå öppna till konkurrens för lovande och obemedlade studenter utan privilegium för nykomlingarna.

Såsom i propositionen angivits, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter beträffande formerna för ansöknings- och utdelningsförfarandet ävensom beträffande behörighetskrav och formerna för förmedling av naturaförmånerna.

Utskottet finner det vara av vikt, att även de här ovan gjorda erinringarna därvid uppmärksammas.

Beträffande fördelningen av stipendierna mellan de olika därmed begåvade lärosätena blir för nästkommande budgetår en viss modifikation nödvändig med hänsyn till det föreslagna beloppets reduktion. Anordningarna i detta avseende för framtiden med vidgat stipendieområde böra givetvis ingå i uppgifterna för den blivande utredningen, varvid icke enbart den matematiska proportionen bör vara avgörande utan de olika behoven och förutsättningarna böra allsidigt undersökas.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag att de nu på riksstaten upptagna anslagen till stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund omvandlas till *bokstipendier* å förslagsvis 100 kronor. För ifrågavarande ändamål avses respektive 6,200 och 5,000 kronor.

Utskottet anser sig icke utan närmare utredning kunna biträda det i motionerna I: 233 och II: 361 gjorda yrkandet om särskilda stipendier motsvarande kostnaden för kurs- och laborationsavgifter.

I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag bör alltså för nästa budgetår på riksstaten uppföras ett reservationsanslag till stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt vid karolinska mediko-kirurgiska institutet av (150,000 + 4,000 + 4,000 + 1,500 + 6,200 + 5,000 =) 170,700 kronor.

Såsom ett komplement till naturastipendierna föreslår Kungl. Maj:t upprättande av en särskild *lånefond för universitetsstudier*, för vilket ändamål för budgetåret 1939/40 skulle anvisas ett reservationsanslag av 140,000 kronor. Denna fonds tillvaro skulle medföra uteslutning av studenter vid Uppsala och Lunds universitet samt vid karolinska institutet från behörighet att åtnjuta lån ur den nuvarande statliga studielånefonden, varigenom studerande vid andra högskolor indirekt skulle erhålla större utsikter till lån ur sistnämnda fond. Utskottet, som finner tanken på en dylik studielånefond, men tillgänglig för behövande och begåvade studenter vid samtliga universitet och högskolor, behjärtansvärd, anser att storleken av och sättet för organiserandet av en sådan fond bör bli föremål för närmare utredning i samband med den förut nämnda utredningen om vidgat område för stipendieunderstöden, men vill ej motsätta sig att för nästkommande budgetår det begärda anslaget beviljas och fonden tills vidare får den organisation som föreslagits. Vid den blivande utredningen bör emellertid undersökas, huruvida ej den nuvarande fonden för räntefria studielån kan utvidgas, så att den kan övertaga även en sådan fonds funktion.

Då lån ur den blivande universitetsstudielånefonden ej torde kunna utdelas förrän under våren 1940, böra studerande vid Uppsala och Lunds universitet samt vid karolinska institutet vara oförhindrade att vid utdelning 1939 erhålla lån ur den nuvarande studielånefonden i hittills tillämplad ordning.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag att till den nuvarande studielånefonden anvisas för nästa budgetår ett reservationsanslag av 120,000 kronor.

Utskottet biträder vidare Kungl. Maj:ts förslag om inrättande vid universiteten i Uppsala och Lund av *stipendier för främjande av högre juridiska studier* med anvisning av 5,000 kronor för vardera universitetet eller tillhopa 10,000 kronor. Vid utredningen angående de tidigare nämnda studentstipendiernas behövlighet även vid andra läroanstalter

torde beträffande här föreliggande fråga en undersökning böra ske, huruvida stipendier för högre juridiska studier böra göras tillgängliga även för studier vid den tredje juridiska fakulteten i riket, nämligen den vid Stockholms högskola.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 232 och II: 360 samt I: 233 och II: 361 må

a) till *Gemensamma universitetsändamål: Stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av 170,700 kronor;

b) till — — — (= utskottet) — — —

c) besluta — — — (= utskottet) — — —

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 20 januari 1939 tillstyrkta grunder samt med hänsyn tagen till vad här ovan anförts utfärda ej mindre erforderliga bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur omförmälda fond, än även ändrade bestämmelser beträffande den nuvarande studielånefonden;

e) såsom — — — (= utskottet) — — —

f) såsom — — — (= utskottet) — — —

II. att riksdagen må i anledning av motionen II: 359 ävensom motionerna I: 232 och II: 360 samt I: 233 och II: 361 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående frågan på vilket sätt stipendier åt behövande studenter med framstående studiebegåvning jämväl vid Stockholms och Göteborgs högskolor samt vid de tekniska högskolorna och övriga fackhögskolor må kunna beredas ävensom angående de här ovan berörda frågorna om stipendiernas fördelning, stipendienämnden, universitetslånefondens definitiva organisation och övriga i samband med det vidgade området för delaktighet i studieunderstöden stående frågor, samt för nästkommande års riksdag framlägga på sådan utredning grundat förslag.»

2) av herr *Bergman*, som ansett att utskottets yttrande och förslag med avseende å utskottets hemställan i punkt III bort hava följande lydelse:

»Det av de sakkunniga framlagda men av Kungl. Maj:t i propositionen ej upptagna förslaget om en *lånefond för studentbyggnader* har tillstyrkts

eller lämnats utan erinran i de flesta yttrandena om sakkunnigförslagen. Vissa erinringar hava gjorts av studentkårens delegerade i Lund, men medicinska fakulteten i Lund anser det vara oriktigt att låta dessa erinringar föranleda ett avvisande av förslaget om en sådan fond, vars gagn syntes uppenbart även om behovet måhända ej vore lika stort i Lund som i Uppsala och Stockholm. Filosofiska fakulteten i Lund tillstyrker likaledes. Uppsala studentkårs direktion tillstyrker livligt förslaget, som den anser komma, om det genomföres, få särdeles gagnelig verkan för studenterna i Uppsala. Lika livligt tillstyrkes det av karolinska institutet. I motionen I: 231 har detta de sakkunnigas förslag upptagits. Den föreslagna fonden är icke avsedd blott för de tre för stipendierna i Kungl. Maj:ts proposition särskilt utvalda läroanstalternas studenter utan är avsedd såsom en allmän lånefond för »ny- eller tillbyggnad av sådana byggnader, som äro avsedda för studerande vid rikets universitet och högskolor». Syftet är att lån till billig ränta må kunna beviljas studentkårer, nationsföreningar, studenthem, stiftelser m. m., som äro i behov av att nybygga eller restaurera sådana byggnader, som ovan nämndes. De sakkunniga yttrade härom, enligt propositionens referat sid. 18, bland annat: »Eftersom ifrågavarande företag erbjöde en i jämförelse med många andra statliga byggnadslån fördelaktig och säker placering, borde lånevillkoren kunna göras så förmånliga att lånen bleve av stor betydelse för denna byggnadsverksamhet». I avseende på villkoren hänvisas till den närmare redogörelsen för förslaget i Kungl. Maj:ts proposition nr 61 (sid. 18), ävensom till motionen I: 231.

Statskontoret fäster stor vikt vid att anstalter från statens sida träffas för ett bättre tillgodoseende av studenternas bostadsförhållanden och erinrar om initiativen från studenternas egna organisationer och andra intresserade. Mycket torde dock alltjämt återstå härutinnan, heter det, och statens medverkan anser statskontoret påkallad. Statskontoret ifrågasätter en något annan form än inrättande av en enbart för detta ändamål avsedd fond, men har i huvudsak intet att invända mot vare sig det föreslagna beloppet eller de av de sakkunniga ifrågasatta villkoren. Dock säger statskontoret, att det kunde ifrågasättas, om icke statens stöd borde göras beroende av att viss finansiell medverkan lämnades jämväl från vederbörande kommuns sida.

Departementschefen yttrar angående de sakkunnigas förslag i förevarande punkt att han icke nu funnit sig böra tillstyrka inrättandet av en statens lånefond för studentbyggnader. Med ett slutligt bedömande av detta förslag synes kunna för närvarande anstå, heter det.

Det synes utskottet önskvärt att frågan om den kommunala medverkan för studentbyggnader, som redan förekommit och som torde kunna ytterligare påräknas, snarast möjligt utredes ävensom övriga praktiska sidor av saken, men då det säkerligen är riktigt, som statskontoret starkt understyrker, att just bostadsfrågan bör stå i främsta planet, när det gäller den

studentsociala hjälpverksamheten, synes det vara av stor vikt att denna frågas lösning icke fördröjes längre än nödvändigt är.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen med anledning av motionen I: 231 må besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta de frågor, som beröras i de den 5 februari 1937 tillkallade sakkunnigas förslag av den 10 december samma år (statens off. utr. 1937: 44) i den punkt, som gäller en föreslagen lånefond för studentbyggnader, närmare utredas med beaktande av vad i detta avseende anförts i remissvaren och särskilt i statskontorets yttrande samt till 1940 års riksdag framlägga det förslag i ämnet, som Kungl. Maj:t efter denna utredning kan finna påkallat.»

3) av herr *Andrén*; samt

4) av herr *Persson* i Falla.